

Crna Gora
Ministarstvo ekonomije

**IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA ENERGETSKE EFIKASNOSTI 2019-2021,
ZA 2019. GODINU**

Podgorica, jun 2020. godine

I REZIME

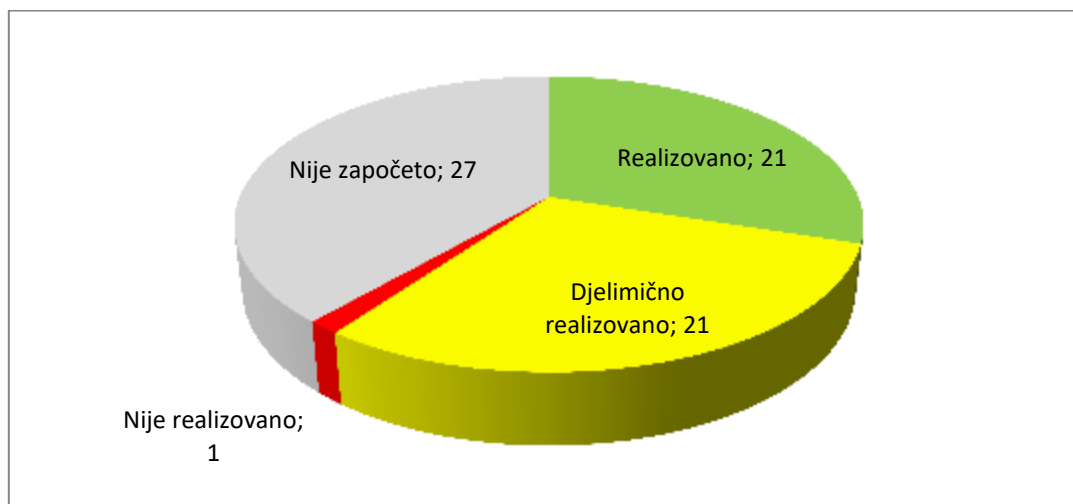
Četvrti Akcioni plan energetske efikasnosti 2019-2021. godina (4. APEE) usvojen je u junu 2019. godine. Plan sadrži jedan operativni cilj (indikativni cilj energetske efikasnosti iskazan kao planirana ušteda energije do kraja 2021. godine) koji je potrebno postići kroz realizaciju mjera energetske efikasnosti podijeljenih u 6 sektora na sljedeći način:

1. Horizontalne EE mjere (6 mjera),
2. EE mjere u zgradama (4 mjere),
3. EE mjere za domaćinstva (2 mjere),
4. EE mjere za javni sektor (4 mjere),
5. EE mjere za sektor komercijalnih usluga i sektor industrije (1 mjera),
6. EE mjere za sektor transporta (2 mjere),
7. EE mjere na strani ponude energije - transformacija, prenos i distribucija (7 mjera).

Realizacija mjera energetske efikasnosti 4. APEE prati se kroz definisane aktivnosti, kojih ukupno ima 70. Od ukupnog broja planiranih aktivnosti za naredni trogodišnji period, u 2019. godini je započeta realizacija 43 aktivnosti, dok realizacija preostalih 27 nije započeta odnosno predviđena je za 2020. odnosno 2021. godinu. Od 43 aktivnosti čija realizacija je započeta, uspješno je realizovano 21, djelimično realizovano 21, a 1 aktivnost nije realizovana. Visok procenat djelimično realizovanih aktivnosti se objašnjava činjenicom da je za većinu njih planirana višegodišnja realizacija odnosno da se puni efekat očekuje u jednoj od naredne dvije godine.

Nerealizovana aktivnost se odnosi na izmjenu i dopunu propisa kojim se utvrđuje metodologija za određivanje stepena energetske efikasnosti u javnim nabavkama roba i usluga, koji nije donesen do kraja 2019. godine. Razlog za kašnjenje ažuriranja predmetnog propisa je potreba za donošenjem određenih propisa u oblasti eko dizajna i označavanja energetske efikasnosti proizvoda na koji se predmetni propis poziva.

Grafički prikaz realizacije aktivnosti dat je na Slici 1.

Slika 1: Grafički prikaz realizacija aktivnosti 4. APEE u 2019. godini

Detaljniji tabelarni prikaz realizacije aktivnosti po sektorima dat je u Tabeli 1 u nastavku:

Tabela 1: Prikaz statusa realizacije aktivnosti 4. APEE u 2019. godini

Pregled realizacije aktivnosti po sektorima	Realizovano	Djelimično realizovano	Nije realizovano	Nije započeto
Horizontalne EE mjere	8	8	0	1
EE mjere u zgradama	2	2	0	14
EE mjere za domaćinstva	2	1	0	3
EE mjere za javni sektor	4	4	1	4
EE mjere za sektor komercijalnih usluga i sektor industrije	0	0	0	2
EE mjere za sektor transporta	2	1	0	2
EE mjere na strani ponude energije	3	5	0	1
Ukupno	21	22	0	27

Po pitanju glavnih indikatora učinka definisanih po prethodno navedenim sektorima, a koji su relevantni za 2019. godinu važno je istaknuti sljedeće:

- Step en usaglašenosti pravnog okvira u oblasti energetske efikasnosti sa EU pravnim okvirom, shodno obavezama po osnovu članstva u Energetskoj zajednici je 85%;
- Obezbijeđeni su osnovni preduslovi za funkcionisanje Eko-fonda kroz koji će biti obezbijeđeno i održivo finansiranje projekata energetske efikasnosti;
- 187 građana je ostvarilo podršku za unapređenje energetske efikasnosti u svojim domaćinstvima;
- Nivo ulaganja u mjere energetske efikasnosti u javnom sektoru u 2019. godini iznosio je 7,9 mil €;
- Primjetan je porast broja podržanih projekata za razvoj održivog transporta i unapređenje urbane mobilnosti koji se uglavnom realizuju na lokalnom nivou uz snažnu podršku donatorske zajednice i međunarodnih organizacija (UNDP, GIZ i dr.);
- Nivo investicionih ulaganja na strani ponude energije koje doprinose energetskoj efikasnosti elektroenergetskih postrojenja za 2019. godinu iznosio 49,32 mil. €.

Analiza strukture izvora finansiranja i realizacije

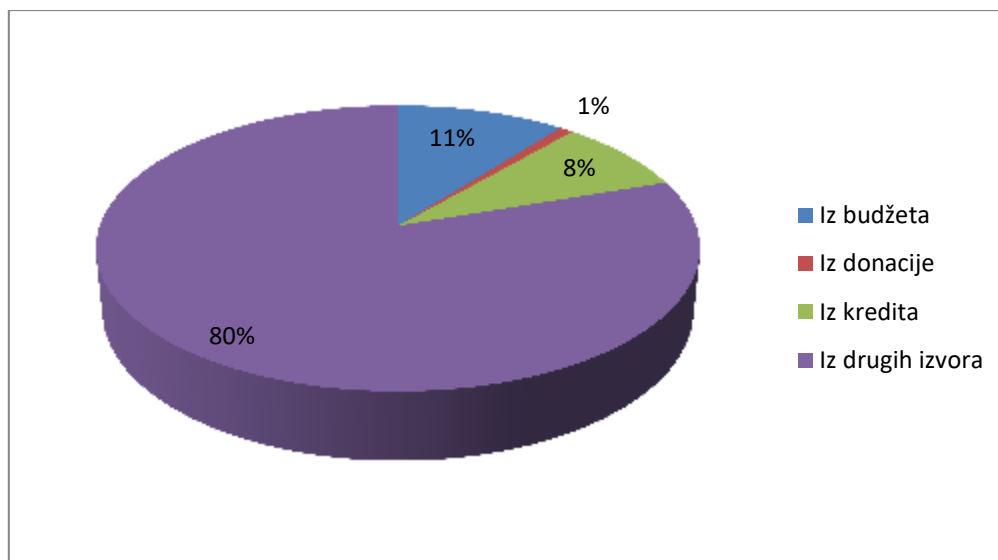
Finansiranje mjera 4. APEE je planirano na trogodišnjem nivou sa ukupnom procijenjenom vrijednošću od 211.161.196 € od čega se 193.981.196 € ili oko 92% odnosi na investicije na strani transformacije, prenosa i distribucije energije koji doprinose unapređenju energetske efikasnosti u proizvodnim objektima i smanjenju gubitaka u mreži, dok je preostalih 17.180.000 (8%) planirano za EE mjere u sektorima potrošnje energije. Zbog ovakvog odnosa nivoa ulaganja na strani ponude i potrošnje energije, u cilju sticanja odgovarajuće slike u investicijama u 2019. godini podaci o strukturi finansiranja i izvorima su dati po sektorima prepoznatih 4. APEE. U Tabeli 2 dat je prikaz finansijske realizacije u 2019. godini u odnosu na trogodišnji planski period 2019-2021. godina.

Tabela 2: Prikaz finansijske realizacije 4. APEE u 2019. godini u odnosu na planski period 2019-2021. godina

	Planirano 2019-2021 (€)	Realizovano u 2019 (€)	Realizovano u 2019 (%)
Horizontalne EE mjere	1.480.000,00	52.000,00	3,51%
EE mjere u zgradama	610.000,00	260.250,00	42,66%
EE mjere za domaćinstva	1.310.000,00	103.000,00	7,86%
EE mjere za javni sektor	13.485.000,00	7.940.957,19	58,89%
EE mjere za sektor komercijalnih usluga i sektor industrije	25.000,00	0,00	0,00%
EE mjere za sektor transporta	270.000,00	114.000,00	42,22%
EE mjere na strani ponude energije	193.981.196,00	49.316.165,80	25,42%
Ukupno	211.161.196,00	57.786.372,99	27,37%

Evidentno je da je za većinu sektora, a time i planiranih mjera finansijska realizacija na potrebnom nivou u cilju ispunjenja postavljenih ciljeva u trogodišnjem periodu. Za sektor Horizontalnih EE mjera realizacija je na niskom nivou jer se tek u 2020/2021. godini očekuje početak funkcionisanja Eko-fonda. Slično je i za sektor domaćinstava gdje se u 2020. godini očekuje uključanje domaćeg bankarskog sektora u *GEFF-Residential* projekat, čime će se povećati i nivo investicija u mjere energetske efikasnosti. Za sektor komercijalnih usluga i industrije implementacija konkretne podrške je planirana u 2020/2021. godini.

Po pitanju strukture izvora finansiranja u 2019. godini raspodjela je prikazana na Slici 2. Kao što se može vidjeti dominantan izvor finansiranja (80%) su „drugi izvori“ odnosno, u ovom slučaju, sredstva energetske subjekata (EPCG, CEDIS i CGES) koji vrše ulaganja u svoje infrastrukturne projekte.

Slika 1: Prikaz izvora finansiranja u EE mjere 4. APEE u 2019. godini

Status realizacije ključnih aktivnosti po pojedinačnim sektorima 4. APEE dat je u nastavku, a detaljan prikaz realizacije svih aktivnosti u skladu sa utvrđenim tabelarnim pregledom elemenata neophodnih za njihovo efikasno sprovođenje i praćenje je dat u poglavlju II ovog izvještaja:

1. Horizontalne mjere

U dijelu horizontalnih mjera u 2019. godini posebna pažnja je bila posvećena unapređenju zakonodavnog i planskog okvira u oblasti energetske efikasnosti.

Skupština Crne Gore je 3. aprila 2019. godine Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o efikasnom korišćenju energije („Sl. list CG“, broj 25/19). Inoviranim zakonskim rješenjem izvršilo se dodatno transponovanje zahtjeva relevantnih EU direktiva i unaprijedio pravni osnov za primjenu zakonskih odredbi, a naročito u dijelu:

1. Usaglašavanja sa zahtjevima osnovne EU direktive za oblast energetske efikasnosti (Direktiva 2012/27/EU o energetske efikasnosti), koju je Crna Gora u obavezi da transponuje po osnovu članstva u Energetskoj zajednici, i to po pitanju uvođenja obaveze uspostavljanja centralizovanog izvještavanja o realizaciji mjera energetske efikasnosti i postignutih ušteda energije od strane svih subjekata prepoznatih zakonom i izrade posebne studije za unapređenje energetske efikasnosti u zgradama u Crnoj Gori;
2. Usaglašavanja s Direktivom 2006/123/EK o uslugama na unutrašnjem tržištu u dijelu vršenja djelatnosti energetskih pregleda od strane stranih lica;
3. Jasnijeg definisanja zakonskih zahtjeva, procedura, prava i obaveza subjekata javnog sektora, naročito u dijelu uspostavljanja sistema upravljanja energijom (energetski menadžment), planiranja i sprovođenja mjera energetske efikasnosti i izvještavanja o postignutim rezultatima;
4. Uspostavljanja inspekcije za energetske efikasnost u cilju boljeg sprovođenja zakonskih odredbi i kontrole ispunjavanja obaveza od strane subjekata prepoznatih Zakonom;
5. Poboljšanja pravnog osnova za bolju primjenu postojećih i donošenje budućih podzakonskih akata, posebno po pitanju uređivanja problematike označavanja energetske efikasnosti i eko dizajna proizvoda koji utiču na potrošnju energije.

Takođe, Ministarstvo ekonomije u skladu sa Zakonom o efikasnom korišćenju energije kontinuirano radi na usklađivanju pravnog okvira u oblasti uvođenju zahtjeva eko dizajna i označavanja energetske efikasnosti proizvoda koji utiču na potrošnju energije:

- U junu 2019. godine donijeto je 5 propisa kojim se uređuju zahtjevi eko dizajna uređaja za grijanje prostora i vode;
- U decembru 2019. godine donijeto je 7 propisa: 4 propisa kojim se uređuju zahtjevi eko dizajna računara i servera, ventilacionih uređaja, transformatora i usisivača) i 3 propisa označavanja energetske efikasnosti uređaja za grijanje prostora i vode i mašina za sušenje veša sa bubnjem za domaćinstvo.

Pored toga, u skladu sa Zakonom o energetici Ministarstvo ekonomije je 28. oktobra 2019. godine donijelo Pravilnik o načinu izračunavanja uštede primarne energije iz kogeneracije i određivanja ukupnog stepena efikasnosti kogeneracionog objekta („Sl. list CG“, broj 61/19).

Po pitanju unapređenja planskog okvira u oblasti energetske efikasnosti doneseni su sljedeći dokumenti:

- Vlada Crne Gore je, na sjednici od 27. juna 2019. godine, usvojila Četvrti akcioni plan energetske efikasnosti za period 2019-2021. godina i izvještaj o implementaciji Trećeg akcionog plana energetske efikasnosti u 2018. godini;

- Vlada Crne Gore je, na sjednici od 12. decembra 2019. godine, usvojila Plan rekonstrukcije službenih zgrada u državnoj svojini za period 2020-2022.

U dijelu jačanja institucionalnih kapaciteta za realizaciju politike energetske efikasnosti zapažene su aktivnosti na unapređenju okvira za uvođenje sistema upravljanja energijom (energetskog menadžmenta) u javnom sektoru, a koje će biti intenzivirane u narednom periodu. Naime, koncept upravljanja energijom u javnom sektoru je značajno unaprijeđen izmjenama i dopunama Zakona iz aprila 2019. godine i Ministarstvo ekonomije je utvrdilo program obuka za energetske menadžere koji se sastoji od 7 modula. Realizacija programa obuke je otpočela u saradnji sa Mašinskim fakultetom Univerziteta Crne Gore. Prva radionica je održana u decembru 2019. godine na kojoj su učestvovala lice odgovorna za upravljanje energijom, imenovana od strane 21 jedinice lokalne samouprave i 10 državnih organa.

Pored toga, važno je pomenuti da je u izvještajnom periodu sproveden niz aktivnosti na uspostavljanju Eko fonda i stvoreni su uslovi za početak rada. Odbor direktora je pripremio Predlog Statuta Fonda za zaštitu životne sredine, koji je Vlada donijela na sjednici od 10. oktobra 2019. godine. Vlada Crne Gore donijela je, na sjednici od 26. decembra 2019. godine, Odluku o dopuni Odluke o osnivanju Fonda za zaštitu životne sredine kojom je imenovan izvršni direktor Fonda.

U 2019. godini, nastavljene su aktivnosti na podizanju svijesti o značaju i efektima primjene mjera energetske efikasnosti. U tom smislu održano je više javnih i stručnih manifestacija i pripremljen različit promotivni materijal, namijenjen široj javnosti, kao i pojedinim ciljnim grupama (ministarstva, lokalne samouprave, donatori, strukovna udruženja, i dr.), a od kojih je važno istaći sljedeće:

- Međunarodna konferencija Zeleni dani 2019 - Ostvarivanje potencijala za zeleni rast održana je 5. i 6. juna 2019. godine. Organizatori konferencije bili su Vlada Crne Gore, Kancelarija Programa Ujedinjenih nacija za razvoj za Crnu Goru (UNDP) i Privredna komora Crne Gore. Program konferencije obuhvatio je šest tematskih oblasti o kojima je govorilo oko 40 renomiranih panelista, pred preko 400 učesnika;
- U martu 2019. godine, Ministarstvo ekonomije i Glavni Grad Podgorica organizovali su jednodnevni događaj sa ciljem obilježavanja svjetskog Dana energetske efikasnosti;
- Uz podršku GIZ-a i njegovog Otvorenog regionalnog fonda (ORF EE) nastavljena je realizacija projekta Javni dijalog o održivom korišćenju energije u jugoistočnoj Evropi (PDI). Cilj inicijative je da osnaži ulogu parlamentaraca u procesu definisanja i verifikacije energetske politike i njihov dijalog sa drugim relevantnim interesnim grupama. U okviru ovog projekta osnovana je neformalna Zelena poslanička grupa u okviru koje su poslanicima predstavljena najvažnija pitanja iz oblasti EE uz podršku eksperta iz ove oblasti;
- Privredna komora Crne Gore je, kroz djelovanje Odbora za energetske efikasnost i ekologiju organizovala 2 informativne radionice sa ciljem upoznavanja privrednika i drugih relevantnih subjekata sa novinama po pitanju: uvođenja zahtjeva za različite vrste proizvode, kao i realizacije pilot projekta za unapređenje EE u industriji.
- U organizaciji lokalnih samouprava Glavni grad Podgorica, Tivat i Žabljak organizovane manifestacije sa ciljem obilježavanja Evropske nedjelje mobilnosti.

2. EE mjere u zgradama

Glavne aktivnosti po pitanju unapređenja okvira za energetske efikasnost zgrada se realizuju u okviru podrške Vlade Republike Njemačke, preko KfW banke, a koje se odnose na izradu softvera za energetske sertifikovanje zgrada, kao i inventara zgrada u Crnoj Gori u cilju obezbjeđenja uslova za određivanje energetskih klasa.

U 2019. godini je izvršeno prikupljanje podataka i finalizovan je proces izrade inventara zgrada i definisanja referentnih zgrada, a za 2020. godinu su planirane aktivnosti na izračunavanju troškovno-optimalnih nivoa i definisanju klasa energetske efikasnosti.

U 2019. godini je sprovedena nabavka za izbor konsultanta za izradu softvera za energetske sertifikovanje zgrada i odabran je njemački Institut Fraunhofer. Izrada softvera je u završnoj fazi i očekuje se da će beta verzija softvera biti dostupna do kraja III kvartala 2020. godine nakon čega slijedi njegovo testiranje. Očekuje se da će proces energetskog sertifikovanja zgrada u Crnoj Gori početi u 2021. godini.

Realizacija preostalih aktivnosti 4. APEE po pitanju unapređenja okvira za energetske efikasnost zgrada je planirana za 2020/2021. godinu i zavisi od izrade softvera za energetske sertifikovanje zgrada.

3. EE mjere za domaćinstva

Podrška domaćinstvima za unapređenje energetske efikasnosti obezbijedena je kroz drugu fazu programa "Energetski efikasan dom", za čiju realizaciju su obezbijedena sredstva, iz budžeta Crne Gore u iznosu od 100.000 €, a koja su bila namijenjena za subvenciju kamate (maksimalni iznos beskamatnog kredita do 10.000 €, sa periodom otplate do 6 godina). Građani su imali mogućnost ostvarivanja ekonomskih i energetskih ušteda korišćenjem sistema grijanja na biomasu i finansiranjem radova na unapređenju energetskih karakteristika omotača objekta (ugradnja termoizolacije na fasadi stambenog objekta i ugradnja energetski efikasne stolarije).

U drugoj fazi programa mjere energetske efikasnosti su primijenjene u 187 domaćinstava i praktično sva sredstva namijenjena za realizaciju ove faze programa su iskorišćena. U izvještajnom periodu, u cilju kontrole kvaliteta implementacije programa i sagledavanja postignutih rezultata, u okviru programa "Energetski efikasan dom" je izvršen tehnički monitoring i inspekcija ugrađenih sistema za grijanje na biomasu, termoizolacije na fasadi stambenog objekta i energetski efikasne fasadne stolarije. Prema finalnom izvještaju o sprovedenoj inspekciji, korisnici su zadovoljni ugrađenim sistemima za grijanje i izvedenim radovima. Imajući u vidu ostvarene rezultate i veliko interesovanje građane, Ministarstvo ekonomije sprovodi aktivnosti u cilju realizacije nove faze programa "Energetski efikasan dom" u 2020 godini.

Pored toga Ministarstvo ekonomije je u saradnji sa EBRD bankom sprovelo određene aktivnosti na uključivanju komercijalnih banaka u Crnoj Gori u projekat *GEFF-Residential* kroz koji bi se obezbijedila održivija finansijska podrška domaćinstvima na investiranju u mjere energetske efikasnosti.

4. EE mjere za javni sektor

U 2019. godini nastavljena je realizacija namjenskih projekata energetske efikasnosti koji se finansiraju po osnovu zajmova kod međunarodnih banaka u koordinaciji Ministarstva ekonomije:

1) Projekat "Energetska efikasnost u Crnoj Gori – druga faza MEEP2"

Projekat „Energetska efikasnost u Crnoj Gori – druga faza“ (MEEP 2) je nastavak implementacije projekta „Energetska efikasnost u Crnoj Gori“ (MEEP 1), a u okviru koga je energetske adaptirano 25 javnih objekata. Adaptirane objekte koristi oko 100.000 korisnika (učenici, pacijenti, zaposleni u obrazovnim i zdravstvenim ustanovama) odnosno 16% stanovništva Crne Gore. U adaptaciju ovih objekata uloženo je 9,58 miliona.

Realizacija MEEP 2 je počela u septembru 2018. godine, sa ciljem da se poboljšaju energetske karakteristike 20 zdravstvenih objekata, a radiće se i na uspostavljanju:

- monitoring sistema za praćenje, koji će na prvom mjestu pratiti nivoa komfora u zdravstvenim objektima i
- održivog sistema finansiranja projekata energetske efikasnosti u javnom sektoru. Održivi sistem finansiranja, omogućiće da se nakon realizacije druge faze projekta, radovi na primjeni mjera energetske efikasnosti u ostalim zdravstvenim objektima, finansiraju iz ušteda koje se ostvaruju u adaptiranim zdravstvenim objektima.

Tokom 2019. godine, implementirane su sledeće aktivnosti:

- Završeni su radovi na unapređenju energetske karakteristika 3 doma zdravlja, i to: Dom zdravlja Berane, Dom zdravlja Plav i Dom zdravlja Rožaje, ukupne vrijednosti radova 640.392,40 EUR-a.
- Započeto je izvođenje radova na objektima Opšta bolnica Bar i Dom zdravlja Ulcinj. Vrijednost ugovorenih radova iznosi 1.402.448,48 EUR-a.
- Raspisan je tender za odabir izvođača radova za realizaciju mjera energetske efikasnosti u objektima: Specijalna bolnica "Vaso Čuković" Risan, Specijalna bolnica za psihijatriju Kotor i Dom zdravlja Tivat. Rok za dostavu ponuda je 2. mart 2020. godine.
- Pripremljena je dokumentacija za raspisivanje tenderskog dokumenta za odabir izvođača radova za realizaciju mjera energetske efikasnosti u objektima: Opšta bolnica Nikšić i Dom zdravlja Podgorica – Golubovci.

2) Program energetske efikasnosti u javnim zgradama - EEPPB

Ministarstvo ekonomije, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, Ministarstvom rada i socijalnog staranja i Upravom za imovinu, implementira "Program energetske efikasnosti u javnim zgradama - faze I i II", kojima je obuhvaćena primjena mjera energetske efikasnosti u odabranim obrazovnim i socijalnim ustanovama i administrativnim objektima, kao i implementacija pratećih mjera. Za implementaciju programa obezbijeđena su sredstva iz kredita KfW banke u vrijednosti od 11,5 + 20 miliona eura, i donacija u vrijednosti od 1,94+2,743 miliona eura.

Cilj programa je optimizacija potrošnje energije uz stvaranje uslova komfora, poboljšanje uslova za boravak i rad korisnika i doprinos održivom razvoju Crne Gore.

U okviru prve faze programa, koja je implementirana u periodu od 2012 - 2015. godine, realizovane su mjere energetske efikasnosti u ukupno 20 osnovnih i srednjih škola i jednom studentskom domu,

pri čemu je ukupna vrijednost radova, sa pripadajućim konsultantskim uslugama, iznosila 15,2 miliona eura.

Implementacija druge faze programa je počela u januaru 2015. godine, pri čemu je završetak radova planiran za kraj 2020. godinu. Do sada je u okviru faze II programa izvršena primjena mjera energetske efikasnosti u 12 obrazovnih i jednoj socijalnoj ustanovi. Vrijednost izvedenih radova odnosno ugovorenih radova na navedenim objektima iznosi 12,05 miliona eura.

Takođe, sprovedene su aktivnosti na realizaciji pratećih mjera, što obuhvata uspostavljanje sistema energetskog menadžmenta u objektima koji su obuhvaćeni programom, uspostavljanje Centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom sektoru, izrada nacionalnog inventara zgrada i nabavka softvera za proračun energetske karakteristika zgrada, kao i izvođenje energetske pregleda i sertifikovanje objekata nakon završene primjene mjera energetske efikasnosti.

U toku 2019. godine sprovedene su sledeće aktivnosti:

- završeno je izvođenje radova po osnovu ugovora, čija je realizacija počela u 2018. godini,
- okončan je tenderski postupak i potpisan ugovor o rekonstrukciji JPU „Naša radost“ u Herceg Novom, u vrijednosti od 2,2 miliona eura,
- započet je tenderski postupak za odabir izvođača radova na primjeni mjera energetske efikasnosti u jednom administrativnom objektu, pri čemu je procijenjena vrijednost radova 5 miliona eura,
- započet je tenderski postupak za odabir izvođača radova na implementaciju Centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom sektoru;
- završeno je prikupljanje podataka za pripremu nacionalnog inventara zgrada;
- realizovane su aktivnosti na pripremu softvera za proračun energetske karakteristika zgrada.

Takođe, u decembru 2019. godine, potpisani su Ugovor o kreditu i Ugovor o grantu, sa KfW bankom, kojim je obezbijeđeno 49,78 miliona eura za potrebe realizacije treće faze programa.

Pored namjenskih projekata energetske efikasnosti primjetan je porast investicija u unapređenje energetske karakteristika objekata u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava i njihovih javnih preduzeća. Prema dobijenim podacima realizovano je 10 projekata sa ukupnom vrijednošću 5.938.064,79 €.

Informacija o realizaciji aktivnosti na uspostavljanju sistema za upravljanje energijom u javnom sektoru data je u okviru tačke 1 ovog izvještaja (*Horizontalne EE mjere*).

5. EE mjere za sektor komercijalnih usluga i sektor industrije

U 2019. godini započete su pripremne aktivnosti na pripremi programa za unapređenje energetske efikasnosti u sektoru prerađivačke industrije. Ova aktivnost se realizuje uz podršku BESME projekta (IPA 2014). U prethodnom periodu realizovane aktivnosti na mapiranju preduzeća iz sektora metalne, drvne, tekstilne, mesne, štamparske industrije i prikupljanju odgovarajućih podataka za ocjenu potencijala za unapređenje energetske efikasnosti.

Nakon izrade programa, planiran je javni poziv za dodjelu grantova za unapređenje energetske efikasnosti.

6. EE mjere za sektor transporta

U 2019. godini evidentan je napredak po pitanju realizacije aktivnosti u sektoru transporta kako u dijelu izrade neophodnih analiza i studija na državnom i lokalnom nivou tako i na implementaciji demonstrativnih pilot projekata. Realizacija svih aktivnosti je snažno podržana od strane donatora i međunarodnih organizacija (UNDP, GIZ i dr.). Najvažnije realizovane aktivnosti su:

- UNDP je u saradnji sa Energetskim institutom Hrvoje Požar iz Zagreba pripremio Studiju o e-mobilnosti u Crnoj Gori;
- Glavni grad Podgorica je tokom 2019. godine uz podršku GIZ-a pripremio Plan održive urbane mobilnosti (SUMP), a koji je usvojila Skupština Glavnog grada februara 2020. godine;
- Na lokalnom nivou realizovano je više projekata na polju održive urbane mobilnosti:
 - U Glavnom Gradu je nastavljeno sa izgradnjom odnosno obilježavanjem biciklističkih staza i ruta. Za realizaciju prva četiri biciklistička koridora utrošeno je 925.000 €;
 - Glavni grad Podgorica je realizovao program subvencija za bicikla u vrijednosti 10.000 €;
 - Kroz UNDP projekat Razvoj niskokarbonskog turizma postavljeno je 9 javnih AC punionica na sledećim lokacijama: Podgorica – 2, NP Skadarsko jezero 1, Budva – 2, Žabljak – 1, Bijelo Polje – 1, Kolašin – 1, Ulcinj - 1. u toku postavljanje punionica na Cetinju 2 i u Podgorici – 1.
 - Počeo sa radom prvi taxi prevoznik sa električnim vozilima (Venn Tour - Tesla).
 - Glavni grad Podgorica, Opština Tivat i Opština Žabljak organizovali su manifestacije povodom obilježavanja Evropske nedjelja mobilnosti. U opštini Tivat organizovana Skupština regionalne mreže CIVINET;
 - Opština Žabljak stavila je u funkciju turističko vozilo na električni pogon i instalirala je e-punionicu kod Sportskog centra u Žabljaku;
 - Razvijen je online kalkulator benefita uključujući očekivano CO2 smanjenje prelaska na e-vozila dostupan na <https://www.ev-kalkulator-cg.org/>;
 - Urađena je *cost-benefit* analiza prelaska voznog parka CEDIS-a na e-vozila.

7. EE mjere na strani ponude energije - transformacija, prenos i distribucija

U dijelu unapređenja energetske infrastrukture, nastavljena je rekonstrukcija i modernizacija HE Piva i Perućica, a ujedno su nastavljene i aktivnosti na rekonstrukciji malih HE u vlasništvu EPCG. Investiciona ulaganja u proizvodne objekte u 2019. godini su bila na nivou 3,87 mil. €.

Od strane CGES-a je nastavljeno sa realizacijom projekata razvoja prenosne mreže i unapređenje njene eksploatacije. U 2019. godini investiciona ulaganja su iznosila 16.265.853,00 € od čega je 40% vrijednosti odnosi na investiciju u projekat podmorskog kabla za povezivanje sa Italijom i sa njim vezane projekte izgradnje novih trafostanica i dalekovoda.

Investiciona ulaganja u projekte razvoja distributivne mreže i unapređenje njene eksploatacije, koja realizuje CEDIS, u 2019. godini su iznosila 29.120.257,00 € i odnosila su se projekte izgradnje i rekonstrukcije primarne i sekundarne distributivne mreže, projekte upravljanja i automatizacije distributivne mreže i projekte razvoja koncepcije distributivne mreže i uvođenja savremenih sistema mjerenja i „smart grid“ rešenja. Takođe, u 2019. godini nastavljena je ugradnja brojila u okviru III faze

AMM projekta. Do kraja 2019. godine, oko 79,68% ukupnog broja brojila aktivnih potrošača u CG je pokriveno savremenim sistemom mjerenja (AMM).

II TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE NA KRAJU PRVE GODINE SPROVOĐENJA (ZA 2019. GODINU)

U *Tabeli 1* je dat prikaz elemenata neophodnih za efikasno sprovođenje i praćenje pojedinačnih aktivnosti definisanih u okviru EE mjera 4. APEE.

Tabela 3: Pregled elemenata neophodnih za efikasno sprovođenje i praćenje pojedinačnih aktivnosti iz 4. APEE

OPERATIVNI CILJ											
Indikativni cilj energetske efikasnosti											
(planirana ušteda energije do kraja 2021. godine u iznosu 19,64 ktoe)											
Indikator			Početna vrijednost (2019)			Prelazna vrijednost (2020)			Ciljna vrijednost (2021)		
Nivo postignutih ušteda energije za period 2019-2021. godina			0 ktoe (nulta vrijednost)			Nivo ušteda energije se utvrđuje na trogodišnjem nivou te nije moguće odrediti prelaznu (godišnju) vrijednost.			19,64 ktoe (100% ostvarenje indikativnog cilja)		
HORIZONTALNE EE MJERE											
Indikator učinka 1: Stepen usaglašenosti pravnog okvira u oblasti energetske efikasnosti sa EU pravni okvirom, shodno obavezama po osnovu članstva u Energetskoj zajednici			Početna vrijednost (2019): 75%			Prelazna vrijednost (2020): 85%			Ciljna vrijednost (2021): 100%		
			Početna vrijednost (2019): Obezbijeđeni osnovni preduslovi za uspostavljanje Eko-fonda			Prelazna vrijednost (2020): Obezbijeđeni osnovni preduslovi za funkcionisanje Eko-fonda			Ciljna vrijednost (2021): Obezbijeđena finansijska podrška za realizaciju projekata energetske efikasnosti u iznosu 200.000 €		
Indikator učinka 2: Eko-fond funkcionalan i uspostavljeni mehanizmi podrške za projekte energetske efikasnosti											
EE mjera	Aktivnosti za realizaciju mjere	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana (€)	Sredstva realizovana (€)	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
H.1: Razvoj osnovnog legislativnog, regulatornog i institucionalnog okvira za EE u Crnoj Gori	1) Izmjene i dopune Zakona o efikasnom korišćenju energije	IO1: Zakon u potpunosti usklađen sa Regulativom 2017/1369/EU o energetskom označavanju proizvoda i Direktivom	ME	II 2020	I 2021	AAA		5.000	1.000	budžet ME	Izmjene i dopune zakon o efikasnom korišćenju energije u dijelu usklađivanja sa Direktivom 2010/31/EU o
								5.000	2.000	donacija (GIZ)	

		2010/31/EU o energetskej efikasnosti zgrada									energetskoj efikasnosti zgrada planirane nakon finalizacije inventara zgrada i nacionalnog softvera za sertifikovanje zgrada
2)	Dalje donošenje podzakonskih akata, radi njihovog usklađivanja sa Zakonom i zahtjevima inoviranih EU direktiva/ regulativa	IO1: Propisi doneseni u skladu sa PPCG-om Ostvarena vrijednost 2019: Doneseno 12 novih propisa u oblasti energetske efikasnosti na osnovu Zakona o efikasnom korišćenju energije i 1 propis na osnovu Zakona o energetici	ME	I 2019	IV 2021			5.000 15.000	1.000 2.000	budžet ME donacija (GIZ i EBRD)	Za 2020. godinu planirati nastavak aktivnosti na donošenju propisa u skladu sa ažuriranim PPCG-om
3)	Dalje jačanje kapaciteta za sprovođenje Zakona (Ministarstvo ekonomije, jedinice lokalnih samouprava)	IO1: Broj zaposlenih u Ministarstvu ekonomije na poslovima energetske efikasnosti Ostvarena vrijednost 2019: Broj stalno zaposlenih u Ministarstvu ekonomije na	ME, organi državne uprave, JLS	I 2019	IV 2021			0,00	0,00		Za 2020/2021. godinu obezbijediti odgovarajuće kapacitete u Ministarstvu ekonomije neophodne za uspješnu implementacij u Zakona o efikasnom korišćenju energije naročito u

		poslovima energetske efikasnosti sa 4 smanjen na 3. IO2: Broj imenovanih energetskih menadžera Ostvarena vrijednost 2019: Imenovani energetski menadžeri/kontakt osobe za energetske efikasnost za 21 jedinicu lokalne samouprave i 10 državnih organa									dijelu upravljanja energijom u javnom sektoru i sertifikovanja energetskih karakteristika zgrada
4)	Uspostavljanje inspekcije za energetske efikasnost u Upravi za inspekcijske poslove	IO1: Imenovan inspektor za energetske efikasnost Ostvarena vrijednost 2019: Izmjenama i dopunama Zakona o efikasnom korišćenju energije („Sl. list CG“ 25/19) stvoren zakonski preduslov za imenovanje inspektora za energetske efikasnost u okviru Uprave za inspekcijske	UIP, ME	III 2019	I 2020		I 2021 Zapošljavanje inspektora za energetske efikasnost zahtijeva izmjene sistematizacije Uprave za inspekcijske poslove i sprovođenje odgovarajućeg konkursa, a što zahtijeva dodatno vrijeme.	0,00	0,00		Nastaviti sa aktivnostima na zapošljavanju inspektora za energetske efikasnost.

		poslove									
H.2: Donošenje planskih dokumenata za EE	1) Donošenje novog trogodišnjeg Plana rekonstrukcije službenih zgrada u državnoj svojini za period 2020-2022	IO1: Usvojen Plan rekonstrukcije službenih zgrada u državnoj svojini za period 2020-2022 Ostvarena vrijednost 2019: Plan rekonstrukcije službenih zgrada u državnoj svojini za period 2020-2022 usvojen na sjednici Vlade od 12. decembra 2019. godine	ME	III 2019	IV 2019			5.000,00	1.000,00	budžet ME	Obezbijediti neophodne predušlove za realizaciju aktivnosti predviđenih Planom rekonstrukcije službenih zgrada u državnoj svojini
	2) Unapređenje procesa planiranja kroz uspostavljanje specijalizovanih obuka za upravljanje energijom (povezano sa mjerom P.4)	IO1: Broj obuka na temu planiranja u oblasti energetske efikasnosti Ostvarena vrijednost 2019: U okviru programa obuke za upravljanje energijom ustanovljeni posebni moduli koji se bave planiranjem mjera energetske efikasnosti	ME, organi državne uprave, JLS	I 2019	IV 2021			5.000,00 10.000,00	1.000,00 0,00	budžet ME donacija (GIZ)	Nastaviti sa realizacijom modula obuke za upravljanje energijom na temu planiranja mjera energetske efikasnosti.
	3) Donošenje programa energetske efikasnosti od strane jedinica lokalnih samouprava	IO1: Broj donesenih programa za unapređenje energetske efikasnosti	JLS	I 2019	IV 2021			0,00	0,00		Intenzivirati aktivnosti na jačanju kapaciteta JLS na izradi planskih dokumenata za

		Ostvarena vrijednost 2019: Izmjenama i dopunama Zakona o efikasnom korišćenju energije („Sl. list CG“ 25/19) unaprijeđen zakonski okvir u dijelu obaveza planiranja u oblasti energetske efikasnosti od strane JLS. U 2019. godini nije donesen ni jedan novi program za unapređenje energetske efikasnosti JLS.								energetsku efikasnost, naročito trogodišnjih programa za unapređenje energetske efikasnosti (mjera H.1).
4)	Donošenje planova za poboljšanje energetske efikasnosti od strane snabdjevača energijom i distributera energenata	IO1: Nivo ulaganja u unapređenje energetske efikasnosti od strane snabdjevača energijom i distributera energenata Ostvarena vrijednost 2019: Izmjenama i dopunama Zakona o efikasnom korišćenju energije („Sl. list CG“ 25/19) unaprijeđen zakonski okvir u dijelu obaveza planiranja u oblasti	Snabdjevači energijom i distributeri energenata	I 2019	IV 2021			0,00	0,00	Intenzivirati komunikaciju sa snabdjevačima energijom i distributerima energenata u cilju konkretizacije aktivnosti na realizaciji zakonskih obaveza po pitanju planiranja/ realizacije mjera energetske efikasnosti kod krajnjih potrošača.

		energetske efikasnosti od strane snabdjevača energijom i distributera energenata. U 2019. godini nije donesen ni jedan novi program za unapređenje energetske efikasnosti od strane ovih subjekata.									
5)	Izrada predloga Nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP)	IO1: Pripremljen predlog Nacionalnog energetskog i klimatskog plana Ostvarena vrijednost 2019: Započete aktivnosti na izradi NECP-a u okviru projekta GIZ CDCPIII	ME, MORIT	I 2019	IV 2020		II 2021 U saradnji sa donatorima potrebno je obezbijediti dodatnu podršku za izradu NECP-a. Procedura donošenja NECP-a kao ključnog planskog dokumenta za oblast energetike zahtijevaće dodatno vrijeme i njegovo donošenje se ne očekuje prije II kvartala 2021 godine.	100.000	20.000	donacija (GIZ CDCP III)	Uvesti Nacionalni energetski i klimatski plan kroz izmjene i dopune Zakona o energetici kao strateški dokument u oblasti energetike Intenzivirati aktivnosti na izradi NECP-a u cilju ispunjavanja preuzetih obaveza prema Energetskoj zajednici.

H.3: Uspostavljanje održivog modela finansiranja projekata energetske efikasnosti kroz Eko fond	U 2019. godini biće finalizovane aktivnosti na uspostavljanju Eko-fonda i stvoreni uslovi za početak rada. Društvo će početi sa radom danom upisa u Centralni registar privrednih subjekata. Nakon uspostavljanja Eko-fonda, u implementacionom periodu 4. APEE, sprovedeće se aktivnosti na uspostavljanju odgovarajućih programa podrške za projekte koji doprinose unapređenju energetske efikasnosti.	IO1: Eko-fond operativan	MORT, ME, Eko-fond	I 2019	IV 2019			10.000	5.000	budžet MORT	Nakon početka rada Eko-fonda intezivirati aktivnosti na uspostavljanju projekata podrške unapređenju energetske efikasnosti kako bi se postigli potrebni efekti u implementacionom periodu 2020/2021. godina
		Ostvarena vrijednost 2019: Realizovana većina aktivnosti neophodnih za početak funkcionisanja Eko-fonda: imenovan odbor direktora, donesen Statut fonda, imenovan izvršni direktor fonda.					50.000	0,00	donacija (UNDP i drugi potencijalni donatori)		
		IO2: Obezbijeđeni nivo finansijske podrške za realizaciju projekata energetske efikasnosti					1.150.000	0,00	sopstvena sredstava Eko fonda - projekcija za 2 godine		
		Ostvarena vrijednost 2019: Realizacija konkretne finansijske podrške planirana za 2020/2021. godinu.									
				III 2020	IV 2021						
H.4: Info kampanja za unapređenje EE	U periodu implementacije 4. APEE ME će posvetiti posebnu pažnju promovisanje	IO1: Broj pripremljenih kampanja sa ciljem promocije konkretnih tema u oblasti energetske	ME, JLS, PKCG, NVO sektor, donatori, tržišni akteri i dr.	I 2019	IV 2021			30.000	3.000	budžet ME	
									30.000	10.000	

	energetske efikasnosti u sljedećim oblastima: - Označavanje energetske efikasnosti i uvođenje zahtjeva eko dizajna za proizvode koji utiču na potrošnju energije, - Sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada i vršenje energetskih pregleda zgrada, kao i redovnih energetskih pregleda sistema za grijanje i sistema za klimatizaciju. U okviru promotivnih aktivnosti koje će sprovoditi GIZ ORF-EE u narednom periodu važno je pomenuti dva projekta na kome su ciljne grupe parlamentarci i parlamentarno osoblje: 1. Regionalna saradnja i	efikasnosti Ostvarena vrijednost 2019: Realizovano više događaja sa ciljem promocije energetske efikasnosti: - Međunarodna konferencija Zeleni dani 2019 - Ostvarivanje potencijala za zeleni rast održana (Vlada Crne Gore, UNDP i PKCG); - Jednodnevni događaj sa ciljem obilježavanja svjetskog Dana energetske efikasnosti (Ministarstvo ekonomije i Glavni Grad Podgorica); - 2 stručne radionice za privrednike (PKCG); - upoznavanje poslanika sa najvažnijim pitanja iz oblasti EE uz podršku eksperta iz ove oblasti (GIZ ORF EE projekat - neformalna Zelena poslanička grupa); - manifestacije sa ciljem obilježavanja Evropske nedjelje									
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	unapređenje kapaciteta parlamentaraca jugoistočne Evrope na temu energetske efikasnosti i zaštite klime, 2. Unapređenje kapaciteta parlamentaraca jugoistočne Evrope na teme održive urbane mobilnosti. Oba projekta traju do aprila 2020. godine i imaju za cilj da parlamentarce u regionu kroz sticanje novih znanja u oblastima EE i održivog urbanog planiranja, povežu i usmjere na kreiranje zajedničkih inicijativa. U Crnoj Gori partner na ovim projektima je Škola političkih studija (NVO Građanska alijansa).	mobilnosti (Glavni grad Podgorica i opštine Tivat i Žabljak)									
H.5: Jačanje edukacije i sprovođenje stručnih obuka u oblasti EE	1. Uspostavljanje mehanizama podrške u cilju jačanja kapaciteta stručnih lica za	IO1: Broj stručnih lica koji je uspješno završio obuku za vršenje energetske pregleda	ME, Univerzitet Crne Gore	I 2019	IV 2021			10.000	1.000	budžet ME	Početak realizacije obuka za stručna lica za vršenje energetske

	vršenje energetskih pregleda shodno Zakonu o efikasnom korišćenju energije	Ostvarena vrijednost 2019: Izmjenama i dopunama Zakona o efikasnom korišćenju energije („Sl. list CG“ 25/19) izvršena je upodobljavanje uslova/kriterijuma za ovlašćena lica za vršenje energetskih pregleda								pregleda je vezan za finalizaciju nacionalnog softvera za sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada (mjera B.3). Intenzivirati komunikaciju sa potencijalnim izvođačima ove vrste obuka u Crnoj Gori (fakulteti, stručne organizacije i dr.)
	2. Uspostavljanje održivih programa obuka za jačanje kapaciteta stručnih lica za energetski menadžment u cilju ispunjavanja obaveza iz Zakona o efikasnom korišćenju energije	IO1: Broj lica koji je uspješno završio obuku za energetski menadžment Ostvarena vrijednost 2019: Uspostavljen program obuke za energetski menadžment u saradnji sa Mašinskim fakultetom univerziteta Crne Gore, koji se sastoji od 7 modula. Realizacija prvog modula obuke sprovedena	ME, Univerzitet Crne Gore	I 2019	IV 2021		20.000	2.000	budžet ME	Nastaviti sa realizacijom 6 preostalih modula obuke za upravljanje energijom

		u decembru 2019. godine, kojoj je prisustvovalo 30 polaznika.									
	3. Uvođenje teme energetske efikasnosti u nastavne programe i planove na svim nivoima obrazovanja	IO1: Broj ustanova koje realizuju nastavne programe i planove sa temom energetske efikasnosti Ostvarena vrijednost 2019: Počelo sprovođenje izbornog modula pod nazivom "Energetska efikasnost", u srednjim stručnim školama. Pripremljen program novih postdiplomskih studija u oblasti energetske efikasnosti na Mašinskom fakultetu Crne Gore. Početak implementacije planiran za akademsku 2020/2021. godinu.	ME, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo nauke, Univerzitet Crne Gore, Centar za stručno obrazovanje	I 2019	IV 2021			0,00	0,00		

H.6: Uvođenje regulatornog okvira za eko dizajn proizvoda koji utiču na potrošnju energije	1. Dalji razvoj regulatornog okvira za eko dizajn donošenjem pravilnika kojim se utvrđuju zahtjevi eko dizajnu za pojedine grupe proizvoda u skladu sa PPCG	IO1: Propisi doneseni u skladu sa PPCG-om Ostvarena vrijednost 2019: Doneseno 9 propisa kojim se reguliše uvođenje zahtjeva eko dizajna sistema za grijanje prostora i vode, ventilacionih uređaja, usisivača, transformatora i kompjutera i servera.	ME	I 2019	IV 2021			5.000 5.000	1.000 2.000	budžet ME donacija (GIZ)	Nastaviti sa donošenjem propisa u oblasti eko dizajna u skladu sa PCG-om.
	2. Dalje jačanje kapaciteta tržišne inspekcije za uspješnu primjenu donesenih i novih propisa na tržištu, praćenje stanja i izvještavanja od strane relevantnih tržišnih aktera (na način određen u relevantnim propisima)	IO1: Broj održanih obuka za tržišne inspektore u cilju primjene propisa Ostvarena vrijednost 2019: U 2019. godini nije bilo novih obuka za tržišnu inspekciju po pitanju primjene pravilnika u oblasti eko dizajna iz razloga što se čekalo donošenje odgovarajućih propisa. Ministarstvo ekonomije kroz redovnu komunikaciju sa tržišnom inspekcijom i akterima na tržištu	ME, Uprava za inspekcijske poslove (tržišna inspekcija)	I 2019	IV 2021			5.000 15.000	0,00	budžet ME donacija (EBRD, GIZ)	Organizovati narednu obuku za tržišne inspektore za grupe proizvoda koje su prioritetne (npr. uređaju za grijanje prostora i vode)

		doprinosi procesu implementacije donesenih propisa.								
H.7: Individualno mjerenje i informativni obračun	CEDIS će nastaviti sa implementacijom programa "pametnog mjerenja". U toku je realizacija 3. faze projekta u okviru koje je planirano da do kraja 2019. godine bude ugrađeno oko 322.000 pametnih brojila. Nakon završetka 3 faze, planirana je realizacija četvrte faze programa, u okviru koje je planirana ugradnja pametnih brojila na preko 362.000 pametnih brojila, odnosno da preko 90% ukupnog broja potrošača na distributivnom naponskom nivou bude opremljeno naprednim sistemom za mjerenje električne energije.	IO1: Pokrivenost potrošača na distributivnom nivou sa „pametnim brojlilima“ (%) Ostvarena vrijednost 2019: U toku 2019. godine ugrađeno je 24.940 AMM brojila kod aktivnih potrošača. Na 31.12.2019. godine instalirano je 321.763 obračunskih AMM brojila od ukupno 403.772 brojila kod aktivnih potrošača odnosno pokrivenost „pametnim brojlilima“ iznosi 79,68%.	CEDIS, ME	I 2019	IV 2021			0,00 (obuhvaćeno mjerom E.6)	0,00	Do kraja 2020. godine očekuje se ugradnja oko 9.000 AMM brojila u sklopu završetka 3. Faze AMM projekta. Pored toga, u toku je tenderski postupak za proširenje 3. Faze AMM projekta u kojem je planirana ugradnja oko 8.000 AMM brojila u ovoj godini (od ukupno planiranih 20.000). Ukoliko se ovaj postupak nabavke realizuje po planu, do kraja 2021. godine CEDIS će imati pokrivenost AMM brojlilima kod 85% konzuma.

EE MJERE U ZGRADAMA											
Indikator učinka: Porast broja sertifikovanih zgrada u Crnoj Gori			Početna vrijednost (2019): 0%			Prelazna vrijednost (2020): 0%			Ciljna vrijednost (2021): 5%		
EE mjera	Aktivnosti za realizaciju mjere	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana (€)	Sredstva realizovana (€)	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
B.1: Razvoj i primjena regulatornog okvira za energetske efikasnost zgrada	1. Izrada inventara zgrada u Crnoj Gori u cilju obezbjeđenja uslova za određivanje troškovno-optimalnih nivoa za minimalne zahtjeve energetske efikasnosti, kao i za određivanje energetskih klasa;	IO1: Finalizovan inventara zgrada u Crnoj Gori Ostvarena vrijednost 2019: U toku 2019. godine završene su aktivnosti na prikupljanju podataka i izradi inventara zgrada u Crnoj Gori.	ME, MORT	I 2019	IV 2019			5.000 170.000	3.000 157.250	budžet ME donacija (KfW)	
	2. Izrada i stavljanje u funkciju nacionalnog softvera za proračun energetskih karakteristika zgrada i njihovo sertifikovanje;	IO1: Stavljen u funkciju nacionalni softver za proračun energetskih karakteristika zgrada Ostvarena vrijednost 2019: U 2019. godini je sprovedena nabavka za izbor konsultanta za izradu softvera	ME, MORT	I 2019	II 2020		IV 2020 Očekuje se da će beta verzija softvera biti dostupna do kraja III kvartala 2020. godine nakon čega slijedi njegovo testiranje. Početak procesa	300.000	100.000	donacija (KfW)	

		za proračun energetskih karakteristika zgrada i odabran je njemački Institut Fraunhofer. Tokom 2019. godine definisane su osnovne funkcionalnosti softvera i mokap verzija					energetskog sertifikovanja zgrada u Crnoj Gori se planira za 2021. godinu.				
	3. Izmjene/dopune podzakonskih akata Zakona o efikasnom korišćenju energije u dijelu: - ažuriranja minimalnih zahtjeva energetske efikasnosti; - inoviranja metodologije za izračunavanje energetskih karakteristika zgrada - ažuriranje izgleda i sadržaja sertifikata o energetskim karakteristika ma zgrada; - obaveznosti primjene nacionalnog softvera za energetsko	IO1: Usvojene izmjene i dopune 5 propisa koje uređuju energetsku efikasnost u zgradama	ME, MORT	I 2020	III 2020		II 2021 Moguće kašnjenje donošenja predmetnih propisa usled kašnjenja izrade softvera za sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada.	5.000 (državni budžet)	0,00		

	sertifikovanje zgrada;										
	4. Jačanje kapaciteta ovlaštenih stručnih lica za vršenje energetskih pregleda i sertifikovanje zgrada;	IO1: Broj ovlaštenih lica za vršenje energetskih pregleda	ME, ovlaštena lica za vršenje energetskih pregleda	II 2020	IV 2021		Početak realizacije ove aktivnosti se očekuje u I kvartalu 2021. godine nakon finalizacije softvera za sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada.	30.000 (donacija)	0,00		
	5. Informisanje i jačanje kapaciteta nadležnih subjekata za vršenje nadzora i kontrole nad primjenom propisa u procesu izgradnje zgrada, kao i postupcima odobravanja gradnje i stavljanja u upotrebu.	IO1: Broj održanih obuka za vršenje nadzora i kontrole nad primjenom propisa u procesu izgradnje zgrada, sa aspekta energetske efikasnosti	ME, MORT, JLS, Uprava za inspekcijske poslove, učesnici u građenju	II 2020	IV 2021		Početak realizacije ove aktivnosti se očekuje u I kvartalu 2021. godine nakon finalizacije softvera za sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada.	5.000 (državni budžet)	0,00		
B.2: Sprovođenje redovnih energetskih pregleda sistema za grijanje i sistema za klimatizaciju	1. Analiza mogućnosti za primjenu drugih rješenja za sprovođenje redovnih energetskih pregleda sistema za grijanje i sistema za klimatizaciju	IO1: Pripremljena analiza sa odgovarajućim preporukama	ME, vlasnici zgrada/sistema za grijanje i klimatizaciju i ovlaštena lica za vršenje redovnih energetskih pregleda	I 2020	III 2020			5.000 (državni budžet)	0,00		

	2. Dalje jačanje kapaciteta ovlaštenih stručnih lica za vršenje redovnih energetskih pregleda sistema za grijanje i klimatizaciju	IO1: Broj ovlaštenih lica za vršenje redovnih energetskih pregleda sistema za grijanje i klimatizaciju	ME, ovlaštena lica za vršenje redovnih energetskih pregleda	III 2020	IV 2021			0,00	0,00		
	3. Jačanje kapaciteta nadležnih inspekcija u cilju obezbjeđenja uslova za uspješno sprovođenje ove mjere	IO1: Broj održanih obuka za vršenje kontrole vršenja redovnih energetskih pregleda sistema za grijanje i klimatizaciju	ME, Uprava za inspekcijske poslove	III 2020	IV 2021			0,00	0,00		
	4. Uspostavljanje i razvoj baze podataka o sistemima za grijanje i klimatizaciju koji podliježu obavezi vršenja redovnih kontrolnih pregleda	IO1: Uspostavljena baza podataka o sistemima za grijanje i klimatizaciju koji podliježu obavezi vršenja redovnih pregleda	ME, vlasnici zgrada/sistema za grijanje i klimatizaciju	III 2020	IV 2021			5.000 (državni budžet)	0,00		
B.3: Sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada	1. Finalizacija nacionalnog softvera za proračun energetskih karakteristika zgrada <i>Napomena: Ponovljena aktivnost B.1-2</i>	IO1: Stavljen u funkciju nacionalni softver za proračun energetskih karakteristika zgrada Ostvarena vrijednost 2019: U 2019. godini je sprovedena nabavka za izbor konsultanta za	ME	I 2019	II 2020		IV 2020 Očekuje se da će beta verzija softvera biti dostupna do kraja III kvartala 2020. godine nakon čega slijedi njegovo testiranje. Početak	300.000 (donacija) <i>Ponovljena aktivnost B.1-2</i>	100.00	donacija (KfW)	

		izradu softvera za proračun energetskih karakteristika zgrada i odabran je njemački Institut Fraunhofer. Tokom 2019. godine definisane su osnovne funkcionalnosti softvera.					procesa energetskog sertifikovanja zgrada u Crnoj Gori se planira za 2021. godinu				
	2. Obuka ovlaštenih lica za vršenje energetskih pregleda za korišćenje nacionalnog softvera <i>Napomena: Ponovljena aktivnost B.1-4</i>	IO1: Broj lica obučeni za korišćenje nacionalnog softvera za proračun energetskih karakteristika zgrada	ME, učesnici u građenju	II 2020	IV 2021		Početak realizacije ove aktivnosti se očekuje u I kvartalu 2021. godine nakon finalizacije softvera za sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada.	30.000 (donacija)	0,00		
	3. Energetsko sertifikovanje zgrada rekonstruisanih u okviru namjenskih projekata energetske efikasnosti u javnom sektoru (pilot sertifikovanje zgrada)	IO1: Broj sertifikovanih zgrada u pilot fazi	ME	II 2020	IV 2021		Početak realizacije ove aktivnosti se očekuje u I kvartalu 2021. godine nakon finalizacije softvera za sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada.	50.000 (donacija)	0,00		

	4. Jačanje kapaciteta nadležnih subjekata za kontrolu kvaliteta sprovođenja ove mjere	IO1: Broj održanih obuka za vršenje kontrole procesa izdavanja sertifikata	ME, Uprava za inspekcijske poslove	II 2020	II 2021		Početak realizacije ove aktivnosti se očekuje u I kvartalu 2021. godine nakon finalizacije softvera za sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada.	5.000 (državni budžet)	0,00		
	5. Uspostavljanje registra izdatih sertifikata o energetskim karakteristikama zgrada;	IO1: Uspostavljen registar izdatih sertifikata	ME	II 2020	IV 2020		Početak realizacije ove aktivnosti se očekuje u I kvartalu 2021. godine nakon finalizacije softvera za sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada.	5.000 (državni budžet)	0,00		
	6. Sprovođenje informativne kampanje ili posebnih programa o značenju i značaju sertifikata o energetskim karakteristikama zgrada za različite ciljne grupe (organi nadležni za izdavanje odobrenja za granju i upotrebu objekata,	IO1: Broj organizovanih događaja/gostovanja na temu energetskog sertifikovanja zgrada	ME	II 2020	II 2021		Početak realizacije ove aktivnosti se očekuje u I kvartalu 2021. godine nakon finalizacije softvera za sertifikovanje energetskih karakteristika zgrada.	10.000 (državni budžet)	0,00		

	projektanti, nadzorni organi, korisnici i dr.)										
B.4: Izrada Studije unapređenja energetske efikasnosti zgrada u Crnoj Gori	1. Finalizacija inventara zgrada u Crnoj Gori i izvođenje odgovarajućih analiza po pitanju troškovno-optimalnih nivoa i potencijala za uštedu energije <i>Napomena: Ponovljena aktivnost B.1-1</i>	IO1: Finalizovan inventar zgrada u Crnoj Gori Ostvarena vrijednost 2019: U toku 2019. godine završene su aktivnosti na prikupljanju podataka i izradi inventara zgrada u Crnoj Gori.	ME, MORT	I 2019	IV 2019			5.000 (državni budžet) 170.000 (donacija) <i>Ponovljena aktivnost B.1-1</i>	3.000 157.250	budžet ME donacija (KfW)	
	2. Izrada dugoročnih projekcija za usmjeravanje investicija u unapređenje energetske efikasnosti zgrada i finalizacija Studije unapređenja energetske efikasnosti zgrada u Crnoj Gori	IO1: Finalizovana Studija unapređenja energetske efikasnosti zgrada u Crnoj Gori	ME, MORT	I 2020	IV 2020			15.000 (državni budžet)	0,00		
	3. Uključenje rezultata Studije u strateška i planska dokumenta u oblasti energetike i zgradarstva (npr. Strategija razvoja energetike Crne Gore; Nacionalna stambena strategija i dr.);	IO1: Finalizovan inventar zgrada u Crnoj Gori	ME	II 2020	IV 2020		Finalizacija realizacije ove aktivnosti se ne može očekivati prije II kvartala 2021. godine do kad se očekuje	5.000 (državni budžet)	0,00		

							izrada Nacionalnog energetskog i klimatskog plana.				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

EE MJERE ZA SEKTOR DOMAĆINSTVA											
Indikator učinka: Porast broja domaćinstava kojima je pružena podrška za EE investicije			Početna vrijednost (2019): 200 domaćinstava godišnje			Prelazna vrijednost (2020): 187 domaćinstava u 2019. godini dobilo podršku za unapređenje energetske efikasnosti			Ciljna vrijednost (2021): 500 domaćinstava godišnje		
EE mjera	Aktivnosti za realizaciju mjere	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana (€)	Sredstva realizovana (€)	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
R.1: Energetsko označavanje uređaja za domaćinstvo	1. Finalizacija i donošenje pravilnika za energetsko označavanje drugih grupa proizvoda koji utiču na potrošnju energije, u skladu sa važećim PPCG-om	IO1: Propisi doneseni u skladu sa PPCG-om Ostvarena vrijednost 2019: Donesena 3 propisa kojim se reguliše označavanje energetske efikasnosti uređaja za grijanje prostora i vode i mašina za sušenje veša.	ME	I 2019	IV 2021			5.000,00	1.000,00 2.000,00	budžet ME donacija (GIZ)	
	2. Dalje jačanje kapaciteta tržišne inspekcije za uspješnu primjenu donesenih i novih propisa na tržištu, praćenje stanja i izvještavanja od strane relevantnih tržišnih aktera (na način određen u relevantnim propisima)	IO1: Broj održanih obuka za tržišne inspektore u cilju primjene propisa Ostvarena vrijednost 2019: U 2019. godini nije bilo novih obuka za tržišnu	ME, Uprava za inspekcijske poslove	I 2019	IV 2021			2.000,00	0,00	budžet ME	Nastaviti sa obukama za tržišne inspektore za prioritetne grupe proizvoda (npr. uređaji za grijanje prostora i

		inspekciju po pitanju primjene pravilnika iz razloga što relevantni propisi nijesu bili doneseni.. Ministarstvo ekonomije kroz redovnu komunikaciju sa tržišnom inspekcijom i akterima na tržištu doprinosi procesu implementacije donesenih propisa.									vode)
	3. Usaglašavanje zakonodavnog okvira i sa novom Regulativom 2017/1369/EU o uspostavljanju okvira za energetska označavanje kojom se ukida Direktiva 2010/30/EU <i>Napomena: Ponovljena aktivnost H.1-1</i>	IO1: Zakon u potpunosti usklađen sa Regulativom 2017/1369/EU o energetskom označavanju proizvoda	ME	II 2020	I 2021			5.000 (državni budžet) 5.000 (donacija)	0,00		Planirati kroz izmjene i dopuna Zakona o efikasnom korišćenju energije planiran za 2020. godinu
	4. Unapređenje statistike po pitanju uvoza/izvoza i prodaje proizvoda sa različitim klasama energetske efikasnosti	IO1: Unaprijeđena statistike po pitanju uvoza/izvoza i prodaje proizvoda sa različitim klasama energetske efikasnosti	ME, Uprava carina, dobavljači i distributeri uređaja za domaćinstvo	I 2020	IV 2021			3.000 (državni budžet)	0,00		
R2: Finansijska podrška fizičkim	1. Nastavak programa Energetski efikasan dom	IO1: Broj domaćinstava	ME	I 2019	IV 2021			300.000	100.000	Budžet ME	Nastaviti realizaciju

licima za EE investicije	u narednom periodu. Za potrebe realizacije ovog projekta u 2019. godini su obezbijedena su sredstva u visini od 100.000€ koja su predviđena za implementaciju i subvencionisanje kamatne stope kod komercijalnih banaka. Nastavak realizacije nakon 2019. godine planirati vodeći računa o sljedećem: - U slučaju početka projekta GEFF Residential (opisan u nastavku) program Energetski efikasan dom modifikovati na način da ne bude preklapanja; - Implementaciju programa podrške koji imaju za cilj unapređenje energetske efikasnosti u domaćinstvima i drugim sektorima finalne potrošnji energije postepeno prenijeti na Eko-fond (pogledati mjeru H.3)	podržan kroz realizaciju projekta Energetski efikasan dom. Ostvarena vrijednost 2019: U drugoj fazi programa Energetski efikasan dom mjere energetske efikasnosti su primijenjene u 187 domaćinstava, a za subvencije kamata je utrošeno 100.000 €									projekta i u 2020. godini i razmotriti mogućnost proširenja i na druge mjere energetske efikasnosti.
	2. Pokretanje projekta GEFF-Residential u Crnoj Gori. U okviru	IO1: Broj domaćinstava podržan kroz	EBRD, ME	I 2020	IV 2021			1.000.000	0,00	donacija EU	Nastaviti komunikaciju sa EBRD

	podrške EU, zemljama Zapadnog Balkana određena sredstva su opredijeljena za podršku sektoru domaćinstava za implementaciju mjera energetske efikasnosti kroz projekat Western Balkans Residential Green Economy Financing Facility (GEFF-Residential), a za čije sprovođenje je zadužena EBRD banka. U cilju realizacije projekta u Crnoj Gori, neophodno je da EBRD banka uspostavi saradnju sa komercijalnim bankama u Crnoj Gori (jednom ili više), a koje su u obavezi da uspostave namjenske kreditne linije za energetske efikasnost. U slučaju da građani realizuju mjere energetske efikasnosti korišćenjem sredstava iz ovih kreditnih linija, stiču pravo na subvencije, iz opredjeljenih sredstava EU, u iznosu 15-30% od visine investicije	realizaciju projekta <i>GEFF-Residential</i> u Crnoj Gori									bankom u cilju početka implementacije <i>GEFF-Residential</i> projekta u Crnoj Gori.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

EE MJERE ZA JAVNI SEKTOR											
Indikator učinka: Porast nivoa ulaganja u mjere energetske efikasnosti u javnom sektoru			Početna vrijednost (2019): 5 mil. € godišnje		Prelazna vrijednost (2020): Nivo ulaganja u mjere energetske efikasnosti u javnom sektoru u 2019. godini iznosio je 7,9 mil €.			Ciljna vrijednost (2021): 12 mil. € godišnje			
EE mjera	Aktivnosti za realizaciju mjere	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana (€)	Sredstva realizovana (€)	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
P.1: Uspostavljanje i primjena EE kriterijuma u javnim nabavkama roba, vozila i usluga, kao i kod kupovine i zakupa zgrada	1. Unaprjeđivanje metodologija za utvrđivanje stepena energetske efikasnosti u postupku javne nabavke shodno pozitivnoj praksi u EU	IO1: Usvojene izmjene i dopune pravilnika kojim se propisuje metodologija Ostvarena vrijednost 2019: Izmjenama i dopunama Zakona o efikasnom korišćenju energije (iz aprila 2019. godine) uspostavljen je pravni osnov za adekvatniji tretman kriterijuma energetske efikasnosti u javnim nabavkama. Donošenje propisa kojim će se bliže	ME	I 2019	IV 2019		IV 2020 Aktivnost na izradi podzakonskog akta nijesu finalizovane u 2019. godini ali se finalizacija očekuje u 2020. godini. Razlog za kašnjenje je potreba za donošenjem određenih propisa u oblasti eko dizajna i označavanja energetske efikasnosti proizvoda na koji se predmetni propis poziva.	2.000,00	0,00	budžet ME	Finalizovati aktivnosti na izradi predmetnog propisa u 2020. godini

		urediti predmetna problematika odložena za 2020. godinu.									
	2. Osposobljavanje službenika zaduženih za javne nabavke za primjenu metodologije	IO1: Broj obuka službenika za javne nabavke za primjenu metodologije	ME, MF, obveznici sprovođenja javnih nabavki	I 2020	IV 2021			5.000,00	0,00	budžet ME	Početak aktivnosti pomjeriti u zavisnosti od donošenja odgovarajućeg propisa
	3. Uspostavljanje mehanizme za praćenje postignutih efekata kroz izvještavanje subjekata zaduženih za javne nabavke	IO1: Prikupljeni podaci o realizovanim javnim nabavkama relevantnim sa aspekta unapređenja energetske efikasnosti	ME, MF, obveznici sprovođenja javnih nabavki	II 2020	IV 2021			3.000,00	0,00	budžet ME	Početak aktivnosti pomjeriti u zavisnosti od početka sprovođenja aktivnosti na primjeni propisanih kriterijuma energetske efikasnosti u javnim nabavkama
P.2: Unapređenje energetskih karakteristika zgrada u javnom sektoru	1. Realizacije druge faze projekta „Energetska efikasnost u Crnoj Gori“ (MEEP 2);	IO1: Broj objekata rekonstruisan u okviru MEEP 2 Ostvarena vrijednost 2019: U okviru MEEP 2 projekta završeni su radovi na unapređenju energetskih	ME; MF; državni organi koji su zaduženi za upravljanje javnim zgradama	I 2019	IV 2021			6.000.000 (za 3 god.)	640.392,40	kredit IBRD banke	Nastaviti sa rekonstrukcijom objekata shodno planiranoj dinamici

		karakteristika 3 doma zdravlja, i to: Dom zdravlja Berane, Dom zdravlja Plav i Dom zdravlja Rožaje, ukupne vrijednosti radova 640.392,40 € Takođe je započeto izvođenje radova na objektima Opšta bolnica Bar i Dom zdravlja Ulcinj. Vrijednost ugovorenih radova iznosi 1.402.448,48 €.								
	2. Finalizacija druge faze projekta „Program energetske efikasnosti u javnim zgradama“ i početak treće faze (EEPPB);	IO1: Broj objekata rekonstruisan u okviru EEPPB projekta Ostvarena vrijednost 2019: U 2019. godini su završeni radovi na unapređenju energetske efikasnosti u jednoj socijalnoj ustanovi. Vrijednost izvedenih radova na navedenoj objektu iznosi 1,3 miliona	ME; MF; državni organi koji su zaduženi za upravljanje javnim zgradama	I 2019	IV 2021		6.000.000 (za 3 god.)	1.300.000	kredit KfW banke	Nastaviti sa rekonstrukcijom objekata shodno planiranoj dinamici

		eura. Sproveden tenderski postupak za odabir izvođača radova na adaptaciji predškolske ustanove u Herceg Novom i adaptaciji objekta državnih organa u Podgorici, kao i na implementaciji Centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode. U decembru 2019. godine, potpisani su Ugovor o kreditu i Ugovor o grantu, sa KfW bankom, kojim je obezbijeđeno 49,78 miliona eura za potrebe realizacije treće faze programa.									
P.3: Implementacija mjera poboljšanja EE u javnim komunalnim preduzećima lokalnih	1. Nastaviti sa unapređenjem komunalnih sistema koje troše energiju, s tim da posebnu pažnju treba posvetiti sistematskom i postupnom	IO1: Broj realizovanih projekata na unapređenju energetske efikasnosti u javnim komunalnim	ME, MF, JLS, javna preduzeća	I 2019	IV 2021			0	5.924.514,79 12.550,00	budžeti JLS tehnička pomoć (UNDP projekat „Razvoj	Nastaviti sa realizacijom projekata energetske efikasnosti na lokalnom nivou

samouprava i ostalim javnim kompanijama (strana tražnje)	djelovanju, kako bi se projekti za izgradnju, rekonstrukciju i održavanje ovih sistema koncipirali i kao projekti EE, sa mogućnošću planiranja i ocjene postignutih efekata i izvještavanju o planiranim i sprovedenim EE mjerama	preduzećima lokalnih samouprava i ostalim javnim kompanijama Ostvarena vrijednost 2019: Realizovano 10 projekata u objektima u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava i njihovih javnih preduzeća i to: - Glavni grad Podgorica realizovala sljedeće projekte: 1) Projekat modernizacije javne rasvjete – faza I čija je vrijednost 4.700.000 eura i u cjelosti se finansirala od efekata uštede električne energije. S tim u vezi izvršena je zamjena i ugradnja 11.050 zastarelih i neefikasnih svjetiljki novim LED svjetiljkama, uz garantni period od 10 godina.								niskokarbonskog turizma)	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---------------------------------	--

[illegible]

[illegible]

		modernizacije pomenutih sistema javne rasvjete uz procjenu troškova, uštedu u električnoj energiji i projekciju smanjenja CO2. - Urađen je energetski pregled zgrade Vatrogasnog doma na Cetinju i zgrade Opštine, (ukupna vrijednost 1.200 €) - Urađeni su energetski pregledi 4 stambene zgrade u Pljevljima, (ukupna vrijednost 3.850 €).									
2. Uključiti mjere poboljšanja EE u sistemima vodosnabdijevanja, javne rasvjete i sl. u trogodišnje programe EE lokalnih samouprava	IO1: Broj JLS koji je uključio mjere EE u komunalnim sistemima u programe poboljšanja EE Ostvarena vrijednost	ME, JLS	I 2019	IV 2021			0,00	0,00		Elaborirati predmetnu temu na odgovarajući način u okviru obuka za planiranje u oblasti energetske efikasnosti	

		2019: Izmjenama i dopunama Zakona o efikasnom korišćenju energije („Sl. list CG“ 25/19) unaprijeđen zakonski okvir u dijelu obaveza planiranja u oblasti energetske efikasnosti od strane JLS. U 2019. godini ni jedna jedinica lokalne samouprave nije dostavila trogodišnji program poboljšanja energetske efikasnosti Ministarstvu.									
	3. Uspostaviti pravni okvir (donošenje Zakona o javno privatnom partnerstvu) i mehanizme djelovanja za finansiranje projekata unapređenja komunalnih sistema od strane ESCO kompanija ili drugih subjekata koji se bave pružanjem energetskih usluga	IO1: Uspostavljen pravni okvir za realizaciju ESCO projekata Ostvarena vrijednost 2019: Skupština Crne Gore je donijela Zakon o javno privatnom partnerstvu ("Službeni list Crne Gore", br. 073/19 od	ME, MF	III 2019	II 2020			10.000,00	10.000,00	budžet MF	Nastaviti saradnju sa nadležnim tijelima u skladu sa Zakonom u cilju pripreme za realizaciju pilot ESCO projekata

		27.12.2019) čime su ispunjeni zakonski preduslovi za realizaciju ESCO projekata.									
	4. Implementacija pilot projekata primjenom ESCO koncepta ili sličnog modaliteta finansiranja i repliciranje primjera uspješnih projekata na druge subjekte	IO1: Broj realizovanih projekata primjenom ESCO koncepta ili sličnog modaliteta finansiranja	ME, MF, JLS, ESCO kompanije	II 2020	IV 2021		Moguće pomjeranje početka realizacije aktivnosti zbog situacije sa COVID pandemijom	100.000 (donacija)	0,00		
P.4: Uspostavljanje i razvoj energetskog menadžmenta u javnom sektoru	1. Obezbjedenje podrške od strane ME svim obveznicima vođenja energetskog menadžmenta kroz: - uspostavljanje i vođenje centralnog informativnog sistema energetske efikasnosti; - uspostavljanje centralizovanog izvještavanja o realizaciji mjera energetske efikasnosti i postignutih ušteta energije kroz MVP platformu i organizacija odgovarajućih obuka za krajnje korisnike;	IO1: Centralni informativni sistem energetske efikasnosti operativan Ostvarena vrijednost 2019: U 2019. godini raspisan tender za izbor konsultanta za razvoj centralnog informativnog sistema energetske efikasnosti IO2: Informativni sistem za monitoring i verifikaciju ušteta energije	ME, subjekti javnog sektora (organi državne uprave, jedinice lokalne samouprave i javne službe čiji je osnivač država, odnosno lokalna samouprava) i veliki potrošači	I 2019	IV 2021			20.000,00 1.270.000	2.500,00 30.000,00	budžet ME donacija (GIZ)	Realizaciju preostalih 6 modula obuke planirati za 2020. godinu

	- organizovanje stručnih obuka za vršioce energetskeg menadžmenta na temu: upravljanja energijom, planiranja, realizacije i praćenja mjera realizaciji mjera energetske efikasnosti, kao i izvještavanja o postignutim rezultatima	operativan Ostvarena vrijednost 2019: U 2019. godini izvršeno unapređenje Informacioni sistem za monitoring i verifikaciju ušteda energije i stavljen u funkciju. Za 2020. godinu planirano održavanje obuka za energetske menadžere za korišćenje IS. IO3: Broj obuka za energetske menadžment Ostvarena vrijednost 2019: Uspostavljen program obuke za energetske menadžment u saradnji sa Mašinskim fakultetom univerziteta Crne Gore, Realizacija prvog modula obuke sprovedena u								
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		decembru 2019. godine.									
2.	Uspostavljanje sistema energetskeg menadžmenta od strane obveznika u skladu sa Zakonom, prvenstveno subjekata javnog sektora, a onda i velikih potrošača energije;	IO1: Broj javnih subjekata koji je uspostavio sistem upravljanja energijom Ostvarena vrijednost 2019: Tokom 2019. godine 21 jedinica lokalnih samouprava i 10 državnih organa imenovala odgovorna lica za upravljanje energijom. Predstoje aktivnosti na obuci ovih lica u skladu sa definisanim programom obuke.	ME, subjekti javnog sektora (organi državne uprave, jedinice lokalne samouprave i javne službe čiji je osnivač država, odnosno lokalna samouprava) i veliki potrošači	IV 2019	IV 2021			0,00	0,00		Nastaviti aktivnosti na jačanju kapaciteta obveznika zakona u dijelu upravljanja energijom.
3.	Implementacija pripremljenih koncepata za energetske menadžment i održavanje objekata u okviru EEPPB projekta kroz organizovanje specijalizovanih treninga za osoblje koje je u rekonstruisanim objektima zaduženo za upravljanje i	IO1: Broj obuka za upravljanje i održavanje objekata Ostvarena vrijednost 2019: U 2019. godini pripremljen koncept energetskeg menadžmenta i održavanja	ME; MF; državni organi koji su zaduženi za upravljanje javnim zgradama	II 2019	IV 2020			50.000,00	30.000,00	donacija (kfw banka)	Nastaviti sa implementacijom odgovarajućih obuka u skladu sa utvrđenim konceptom za brigu o energiji i održavanje objekata u okviru EEPPB projekta

	održavanje;	objekata u okviru EEPB projekta. Implementacija koncepta planirana za 2020. godinu.									
	4. Uspostavljanje mehanizama za kontrolu sprovođenja Zakona po pitanju upravljanja energijom.	IO1: Uspostavljen mehanizam kontrole za upravljanje energijom	ME	I 2020	IV 2021			5.000,00	0,00	budžet ME	

EE MJERE ZA SEKTOR KOMERCIJALNIH USLUGA I SEKTOR INDUSTRIJE											
Indikator učinka: Porast broja kompanija iz sektora komercijalnih usluga i sektora industrije kojima je pružena finansijska podrška za EE investicije			Početna vrijednost (2019): 2 kompanije godišnje			Prelazna vrijednost (2020): 2 kompanije godišnje			Ciljna vrijednost (2021): 10 kompanija godišnje		
EE mjera	Aktivnosti za realizaciju mjere	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana (€)	Sredstva realizovana (€)	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
C.1: Uspostavljanje mehanizama finansijske podrške za EE investicije	1. Uspostavljanje namjenskih mehanizama podrške za unapređenje energetske efikasnosti u sektoru komercijalnih usluga	IO1: Broj podržanih projekata u sektoru komercijalnih usluga	ME, Eko fond	I 2020	IV 2021			5.000 (državni budžet)	0,00		
	2. Uspostavljanje mehanizama finansijske podrške za EE investicije u sektoru industrije (grant šeme, namjenske kreditne linije i dr.)	IO1: Broj podržanih projekata u sektoru industrije	ME, Eko fond	I 2020	IV 2021			5.000 (državni budžet) 15.000 (IPA 2014 podrška)	0,00		Nastaviti sa realizacijom aktivnosti na razvoju šeme za podršku EE investicijama u industriji u sklopu BESME projekta (IPA 2014)

EE MJERE ZA SEKTOR TRANSPORTA											
Indikator učinka: Porast broja podržanih projekata za razvoj održivog transporta i unapređenje urbane mobilnosti			Početna vrijednost (2019): 5 projekata godišnje			Prelazna vrijednost (2020): Desetak projekata za razvoj održivog transporta i unapređenje urbane mobilnosti realizovano na lokalnom nivou u 2019. godini, uz snažnu podršku donatorske zajednice i međunarodnih organizacija (UNDP, GIZ i dr.).			Ciljna vrijednost (2021): 10 projekata godišnje		
EE mjera	Aktivnosti za realizaciju mjere	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana (€)	Sredstva realizovana (€)	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
T.1: Realizacija projekata za razvoj održivog transporta	1) Realizacija aktivnosti na izradi SUMP-a za Glavni grad Podgorica i podrška drugim JLS u Crnoj Gori u izradi rješenja održive urbane mobilnosti	IO1: Finalizovan SUMP za Glavni grad Podgorica Ostvarena vrijednost 2019: Glavni grad Podgorica je tokom 2019. godine uz podršku GIZ-a pripremio Plan održive urbane mobilnosti (SUMP), a koji je usvojila Skupština Glavnog grada februara 2020. godine. SUMP Glavnog grada Podgorice oslanjaće se na	ME, MORiT, GIZ, JLS	I 2019	IV 2020			10.000 240.000	0,00 0,00 (nema podatka)	budžet JLS donacija (GIZ)	Nastaviti sa aktivnostima na implementaciji mjera iz SUMP-a Glavnog Grada. Inicirati implementaciju sličnih rješenja u drugim JLS.

		pet glavnih strateških stubova: STUB I – Sveobuhvatno planiranje održive urbane mobilnosti STUB II – Racionalizacija upotrebe putničkih automobila STUB III – Modernizacija i opularizacija javnog gradskog prevoza putnika STUB IV – Valorizacija potencijala za biciklizam STUB V – Povratak pješaćenju kao najzdravijem načinu mobilnosti									
	2) Realizacija demonstracionih projekata u Glavnom gradu Podgorici i odabranim JLS na polju održive urbane mobilnosti	IO1: Broj realizovanih demonstracionih projekata na polju održive urbane mobilnosti Ostvarena vrijednost 2019: Na lokalnom nivou realizovano više aktivnosti na polju održive	ME, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Ministarstvo unutrašnjih poslova, MORiT, jedinice lokalnih samouprava i ostali relevantni	I 2019	IV 2021			0,00	20.000,00 50.000,00	budžeti JLS donacija (UNDP/GEF)	

		urbane mobilnosti: - U Glavnom Gradu nastavljeno sa izgradnjom odnosno obilježavanjem biciklističkih staza i ruta. Za realizaciju prva četiri biciklistička koridora utrošeno je 925.000 €. - Glavni grad Podgorica realizovao program subvencija za bicikla u vrijednosti 10.000 €; - U opštini Tivat organizovana Skupština regionalne mreže CIVINET - Glavni grad Podgorica, Opština Tivat i Opština Žabljak organizovali manifestacije povodom obilježavanja Evropske nedjelja mobilnosti; - Opština Žabljak stavila u funkciju turističko vozilo na električni pogon i instalirala	subjekti								
--	--	--	----------	--	--	--	--	--	--	--	--

		e-punionicu kod Sportskog centra u Žabljaku. - Počeo sa radom prvi taxi prevoznik sa električnim vozilima (Venn tour - Tesla) - Kroz UNDP/GEF projekat Razvoj niskokarbonskog turizma postavljeno 9 javnih AC punionica na sledećim lokacijama: Podgorica – 2, NP Skadarsko jezero 1, Budva – 2, Žabljak – 1, Bijelo Polje – 1, Kolašin – 1, Ulcinj - 1. u toku postavljanje punionica na, Cetinju 2 i u Podgorici – 1 (vrijednost 50.000 €)									
	3) Izrada sveobuhvatne studije za uvođenje koncepta E-mobilnosti u Crnoj Gori	IO1: Finalizovana studija za uvođenje koncepta E-mobilnosti u Crnoj Gori Ostvarena vrijednost 2019: UNDP u saradnji sa Energetskim	ME, MORiT, UNDP	II 2019	IV 2020			0,00	44.000,00	tehnička pomoć (UNDP)	Nastaviti sa realizacijom projekata na razvoju e-mobilnosti u skladu sa preporukama Studije

		institutom Hrvoje Požar iz Zagreba pripremio Studiju o e-mobilnosti u Crnoj Gori. Razvijen online kalkulator benefita uključujući očekivano CO2 smanjenje prelaska na e-vozila dostupan na https://www.ev-kalkulator-cg.org/ Urađena Cost-benefit analiza prelaska voznog parka CEDIS-a na e-vozila. Ukupna vrijednost studije i kalkulatora 44.000 €.									
T.2: Infrastrukturne mjere u sektoru saobraćaja sa efektima energetske uštede	1) Preduzeti potrebne aktivnosti za izradu metodologije za planiranje i sagledavanje energetske uštede i uticaja na životnu sredinu i njenu primjenu kod izgradnje saobraćajnih infrastrukturnih objekata	IO1: Finalizovana metodologija za planiranje i sagledavanje energetske uštede i uticaja na životnu sredinu kod saobraćajnih infrastrukturnih objekata	ME, MORiT, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, JLS	I 2020	IV 2020			15.000,00 (državni budžet)	0,00		
	2) Edukativne aktivnosti relevantnih subjekata za	IO1: Broj obuka održanih na temu primjene	ME, MORiT, Ministarstvo saobraćaja i	IV 2020	IV 2021			5.000,00 (državni budžet)	0,00		

	primjenu metodologije za planiranje i sagledavanje energetskih ušteda kod izgradnje saobraćajnih infrastrukturnih objekata	metodologije	pomorstva, učesnici u planiranju, izgradnji i održavanju saobraćajne infrastrukture								
--	--	--------------	---	--	--	--	--	--	--	--	--

EE MJERE NA STRANI PONUDE ENERGIJE (transformacija, prenos i distribucija energije)											
Indikator učinka: Porast nivoa investicija na strani ponude energije koje doprinose energetske efikasnosti elektroenergetskih postrojenja			Početna vrijednost (2019): 0% (nulti nivo)		Prelazna vrijednost (2020): Nivo investicionih ulaganja na strani ponude energije koje doprinose energetske efikasnosti elektroenergetskih postrojenja za 2019. godinu iznosio 36,35 mil. €.			Ciljna vrijednost (2021): 20% rast na godišnjem nivou u odnosu na 2019. godinu			
EE mjera	Aktivnosti za realizaciju mjere	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana (€)	Sredstva realizovana (€)	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
E.1: Poboljšanje efikasnosti revitalizacijom HE Piva Faza II	Realizacija radova na poboljšanju efikasnosti HE Piva Faza II	IO1: Realizovani nivo investicije Ostvarena vrijednost 2019: 1. U okviru kapitalnog remonta A2 agregata, izvršena je montaža reparirane i novoizrađene hidromašinske opreme, završena sva predviđena podešavanja i kontrole mjernih parametara mašinskih sklopova, u iznosu od 353.480,80 € (prva privremena situacija). 2. Vezano za projekat rekonstrukcije i modernizacije HE Piva Faza II tokom 2018. godine sproveden je tenderski postupak	EPCG, ME	I 2019	IV 2021			2019. god.: 3.653.713 (za 3 godine: 9.171.217)	353.480,80 2.888.464,00	sredstva EPCG KfW banka	

		i EPCG je potpisala Ugovor za rekonstrukciju hidromašinske i elektro opreme agregata i postrojenja sopstvene potrošnje sa Izvođačem, JV Litostroj Power iz Slovenije i ABB iz Italije u Julu 2018. godine u vrijednosti od 10.3 miliona eura. Faza II modernizacije i rekonstrukcije HE Piva je u toku i biće realizovana u periodu od 2018-2024. godine. Na realizaciji Projekta Rekonstrukcija i modernizacija HE Piva - Faza II u 2019. godini realizovane su aktivnosti na: sistemu sopstvene potrošnje, postrojenju glavnog razvoda sopstvene potrošnje elektrane 0,4 kV i podrazvoda 0,4 kV, dok je u toku implementacija novog SCADA sistema i migracija postojećih sistema u novi SCADA								
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--

		sistem. Na rekonstrukciji HE Piva Faza II do sada je investirano ukupno 2.888.464 €.									
E.2: Pобоljšanje efikasnosti revitalizacijom HE Perućica Faza II	Realizacija radova na poboljšanju efikasnosti HE Perućica Faza II	IO1: Realizovani nivo investicije Ostvarena vrijednost 2019: Realizovane su planirane aktivnosti na revitalizaciji generatora G1-G7 u vrijednosti 628.111 € - za G5 isplaćen iznos 312.603,50 €, za G7 315.507,50 €.	EPCG, ME	I 2019	IV 2021			2019. god.: 5.851.101 (3 godine: 22.199.539)	628.111,00	sredstva EPCG	
E.3: Pобоljšanje efikasnosti ugradnjom energetski efikasnih blok transformatora T1-T5 - HE Perućica	Realizacija radova na ugradnji energetski efikasnih blok transformatora T1-T5 - HE Perućica	IO1: Realizovani nivo investicije Ostvarena vrijednost 2019: U 2019. godini realizovane pripremne aktivnosti i obezbijeđena sredstva za realizaciju projekta.	EPCG, ME	I 2019	IV 2021		I 2020 Po ugovoru br. 20-00-221 od 22.01.2020. godine ugovorena sredstva za izgradnju, isporuku i demontažno-montažne radove 5 transformatora su 2.249.390,00 €. U terminu redovnog godišnjeg remonta ove godine biće zamijenjena 2	2019. god.: 909.090 (3 godine: 2.272.725)	0,00	sredstva EPCG	

							transformatora T1 i T2. Za 2021. godinu je planirana zamjena još 2 transformatora a 2022. godine jednog, takođe u terminima redovnog godišnjeg remonta.				
E.4: Pобољшanje efikasnosti kroz rekonstrukciju mHE (Rijeka Crnojevića, Podgor, Šavnik, Mušovića rijeka i Lijeva rijeka)	Realizacija radova na poboljšanju efikasnosti mHE (Rijeka Crnojevića, Podgor, Šavnik, Mušovića rijeka i Lijeva rijeka)	IO1: Realizovani nivo investicije Ostvarena vrijednost 2019: Uložena sredstva u 2019.g. na mHE Rijeka Mušovića i Rijeka Crnojevića su na nivou 2/5 ukupnih troškova projekta revitalizacije 5 mHE u vlasništvu EPCG, odnosno oko 26.000€ za geodetske, geološke i hidrološke podloge.	EPCG, ME	I 2019	IV 2021			2019. god.: 300.000 (3 godine: 3.260.000)	26.000,00	sredstva EPCG	
E.5: Razvoj prenosne mreže i unaprjeđenje njene eksploatacije	Realizacija radova na unaprjeđenju prenosne mreže	IO1: Realizovani nivo investicije Ostvarena vrijednost 2019: Investiciona ulaganja u projekte razvoja prenosne mreže i	CGES, ME	I 2019	IV 2021			2019. god.: 27.699.000 (3 godine: 66.848.000)	16.265.853,00	sredstva CGES	

		unapređenje njene eksploatacije u 2019. godini su iznosila 16.265.853 € od čega je: 1) Projekat podmorskog kabla za povezivanje sa Italijom i sa njim vezani projekti izgradnje novih trafostanica i dalekovoda - 7.320.198,00 € 2) Projekti izgradnje novih TS 110/x kV - 5.711.475,76 € 3) Projekti izgradnje novih 110 kV dalekovoda - 114.054,93 € 4) Projekti novih interkonekcija sa susjednim EES - 10.142,57 € 5) Projekti rekonstrukcija prenosnih objekata - 1.227.731,93 € 6) Projekti sekundarnih sistema (NDC, zaštita, upravljanje, komunikacije - 1.882.249,82 €									
E.6: Razvoj distributivne mreže i	Realizacija radova na unapređenju distributivne mreže	IO1: Realizovani nivo investicije	CEDIS, ME	I 2019	IV 2021			2019. god.: 30.815.481	29.120.257	sredstva CEDIS	

unaprjeđenje njene eksploatacije		Ostvarena vrijednost 2019: Investiciona ulaganja u projekte razvoja distributivne mreže i unaprjeđenje njene eksploatacije u 2019. godini su iznosila 29.120.257 € od čega je: 1) Projekti izgradnje i rekonstrukcije primarne distributivne mreže – 670.947 € 2) Projekti sekundarne distributivne mreže – 8.901.751 € 3) Projekti AMM i mjerna mjesta: 15.365.343€ 4) Ostale investicije (SCADA, digitalizacija radio veza, nabavka softvera, uzemljenje neutralnih tačaka...) 1.345.628€. 5) Ostala osnovna sredstva (instrumenti, IT oprema, vozila, kancelarijski...) 2.836.588€.					(3 godine: 90.134.715)			
--	--	---	--	--	--	--	---------------------------	--	--	--

E.7: Razvoj decentralizovane proizvodnje energije od strane kupaca – proizvođača (prosumer-a)	1) Izmjene pravnog okvira i izrada procedura za realizaciju koncepta kupac-proizvođač u Crnoj Gori	IO1: Pravni okvir izmijenjen i odgovarajuće procedure pripremljene za realizaciju koncepta kupac-proizvođač u Crnoj Gori Ostvarena vrijednost 2019: Pripremljene izmjene i dopune Zakona o energetici kojim se unapređuje pravni osnov za koncept kupac-proizvođač u Crnoj Gori. Uz podršku UNDP/GEF projekta: „Jačanje zelenih poslova u Crnoj Gori“ urađena studija kojom se analizira trenutno stanje po pitanju zakonskog okvira u oblasti energetike i uređenja prostora, procedure priključenja na elektroenergetski sistem i daju odgovarajuće preporuke za unapređenje stanja.	ME, UNDP, CEDIS	II 2019	II 2020			10.000,00	2.000,00	Budžet ME tehnička pomoć (UNDP/GEF projekat : „Jačanje zelenih poslova u Crnoj Gori“)	Usvojiti izmjene i dopune Zakona o energetici i raditi na unapređenju procedura za primjenu koncepta kupac-proizvođač u praksi
								10.000,00	12.000,00		

	2) Realizacija pilot projekata decentralizovane proizvodnje energije u okviru tekućih projekata u javnom sektoru (EEPP) i sektoru domaćinstava (Energetski efikasan dom)	IO1: Broj realizovanih pilot projekata Ostvarena vrijednost 2019: Nije bilo realizovanih aktivnosti po pitanju implementacije konkretnih pilot projekata u 2019. godini. Kroz UNDP projekat Razvoj zelenih poslova, obezbijedena podrška u pripremi javnog poziva za četvrtu mjeru energetske efikasnosti: ugradnja i priključenje malih sistema za proizvodnju el. energije na elektroenergetsku mrežu. Pripremljen tehnički dio dokumentacije za javni poziv koji opisuje: - tehničku specifikaciju opreme koja je prihvatljiva u okviru Programa; i - Uslove za izvođenje radova i održavanje u garantnom roku.	ME, CEDIS	I 2019	IV 2021		II 2020	0,00	0,00		
							S primjenom mjera će se započeti u 2020. nakon definisanja jasnih procedura ugradnje i priključenja malih sistema za proizvodnju el. energije na elektroenergetsku mrežu				

		Sprovedeno preliminarno mapiranje kompanija u Crnoj Gori koje se bave nabavkom i ugradnjom PV-a.									
	3) Izrada glavnog projekta i realizacija projekata izgradnje fotonaponskih elektrana na 4 objekta kroz podršku UNDP-ja.	IO1: Nivo investicije u realizaciju 4 projekata Ostvarena vrijednost 2019: Kroz UNDP projekat „Razvoj zelenih poslova“, urađeni glavni projekti za postavljanje fotonaponskih panela na krovovima objekata: (i) Biznis centar Cetinje, (ii) Tehnopolis Nikšić, (iii) Parking servis Podgorica, i (iv) I na zemljištu Farme magaraca u Martinićima.	ME, UNDP, CEDIS	I 2019	IV 2021			75.000,00	20.000,00	tehnička pomoć (UNDP)	

III PREPORUKE ZA NAREDNE FAZE SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA

Imajući u vidu gore navedene učinke i rezultate ostvarenja Akcionog plana energetske efikasnosti 2019-2021, u 2019. godini, a takođe uzimajući u obzir planirane aktivnosti ovog planskog dokumenta u periodu 2020/2021. godina, preporuke za definisanje i realizaciju mjera u narednom periodu date su u nastavku:

1. Horizontalne EE mjere

- Intenzivirati aktivnosti na uspostavljanju inspekciju za energetske efikasnosti u Upravi za inspekcijske poslove sa ciljem unapređenja mehanizama kontrole sprovođenja Zakona o efikasnom korišćenju energije Zakona;
- Obezbijediti odgovarajuću podršku za implementaciju mjera energetske efikasnosti u sektorima finalne potrošnje energije kroz Eko-fond kako bi se efekti implementacije osjetili u planskom periodu 2020/2021. godina;

2. EE mjere u zgradama

- U 2020. godini finalizovati aktivnosti na izradi softvera za proračun energetske karakteristike zgrada u cilju obezbjeđenja uslova za sertifikovanje zgrada u Crnoj Gori i nastavak aktivnosti na jačanju kapaciteta stručnih lica za vršenje energetske pregleda nakon finalizacije nacionalnog softvera za proračun energetske karakteristike zgrada;

3. EE mjere za domaćinstva

- Intenzivirati aktivnosti na animiranju komercijalnog bankarskog sektora u Crnoj Gori u cilju uključenja u projekta *GEFF-Residential* sa ciljem dodatne podrške sektoru domaćinstava za EE investicije;

4. EE mjere za javni sektor

- Unaprijediti pravni okvir i sprovesti odgovarajuće jačanje kapaciteta službenika zaduženih za javne nabavke u cilju intenzivnije primjene kriterijuma energetske efikasnosti u javnim nabavkama roba, vozila i usluga, kao i kod kupovine i zakupa zgrada;
- Intenzivirati aktivnosti na jačanju kapaciteta organa državne uprave i JLS u dijelu upravljanja energijom i realizacije propisanih zakonskih obaveza. Posebnu pažnju posvetiti realizaciji preostalih modula obuke za energetske menadžment u saradnji sa Mašinskim fakultetom Univerziteta Crne Gore.